

Geoloogidelt ühiskonnale: «Täna, ei!»

Kas maapõues leiduva väärindamine kuulub Eesti arenguinde hulka?

Kui küsida inimeselt esimest emotsiooni seoses sõnaga geoloog, siis võib neid tekkida nii positiivseid kui negatiivseid. Täna geoloogidele on meil kasutada erinevad metallid, kütused, ehitusmaterjalid. Emotsioon on positiivne, kui su talumaadel on tulutoov liiva- või kruusaleiukoht. Aga olukord kipub käest minema, kui jõuame Eesti oludes lubjakivi- või veel hullem, fosforiidimaardlateni. Neil juhtudel on usaldus geoloogide vastu kiire kaduma, kuigi seda pole ka mõõdetud, nagu politsei- ja piirivalveameti või päästeameti puhul tehakse.

Usaldusväärsus on geoloogide endi sageli kasutatav sõna. Räägitakse andmete ja maavara uurituse usaldusväärsest. Geoloogid aga ise tunnetavad, et nende omavaheline usaldamine on probleemne ja midagi tuleks selle usalduskriisi likvideerimiseks ette võtta. Kaheksakümnendatel ülekeeratud vinti pole suudetud uuesti keer-mestada.

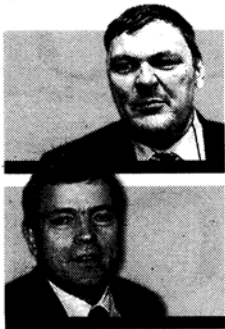
Geolooge võetakse kui ühte vaidlust poolt, mitte kui vahe-meest, kes oma ametidiviisi kohaselt – *mente et malleo* (mõistuse ja vasaraga) – saaks olla heaks nõu ja teadmiste andjaks otsustajate ja ettevõtjate vahel.

Geoloog Väino Puura ütles Eesti Geoloogiakeskuse aastakonverentsil: «Arvan, et vabanenud Eestis ei ole geoloogid saanud anda piisavalt palju riigi vaesusest vabastamise üritusse.» Kindlasti on palju ütlejaid, kes väidavad, et keegi pole palunudki.

Sulev Valner on 25. aprillil 2013 Postimehes oma haldusreformist kõnelevas artiklis sõnastanud olukorra järgnevalt: «Eitamise faas on enamasti lihtsalt kaotatud aeg, mille jooksul probleem süveneb!» See tõdemus sobib ka Eesti maavarade uurimisega seonduvasse.

Maailmamajanduses on jälgitavad kolm globaalset trendi: pidevalt suurenev nõudlus loodus-(mineraalsete)ressursside järele; kasvav nõudlus energiaressursi järele; viimane, kuid mitte vähem tähtis – vajadus tasakaalustatud keskkonnakaitseliste meetmete järele. Kõik need on otseselt seotud geoloogia rakendusliku ja teoreetilise poolega.

Geoloogia on jätkusuutliku majanduskasvu ja heaolu alus. Soome Geoloogiakateenistusel (edaspidi SGT) täpselt selline visioon ongi. Ka Eestis on käivitunud diskussioon Eesti Geoloogiakateenistuse organisatsioonivormist. Mäletatavasti likvideeriti OÜ Eesti Geoloogiakesku-

Maavarade uurimine ja kasutamine on majanduskasvu eeldus, ent geoloogide töö suhtes on levinud hirmud ning riik panustab sellesse tegevusse äärmiselt vähe, kirjutavad riigikogu liikmed geoloogiansener **Marko Pomerants** (IRL) ja majandusinsener **Lembit Kaljuvee**.

Emotsioon on positiivne, kui su talumaadel on tulutoov liiva- või kruusaleiukoht. Aga olukord kipub käest minema, kui jõuame Eesti oludes lubjakivi- või veel hullem, fosforiidimaardlateni. Neil juhtudel on usaldus geoloogide vastu kiire kaduma.

se eelkäija, Eesti Geoloogiakeskus 1996. Riigile kuuluv osäühing Eesti Geoloogiakeskus asutati 1. märtsil 1997.

Omal ajal põhjendati osäühingu loomise vajadust ühele lehele mahtunud seletuskirjas nii: «Eesti rakendusgeoloogiline teenistus vajab reorganiseerimist geoloogiliste uuringute täpsustamiseks ja tõhustamiseks, aga ka riigiteenistuses olevate geoloogide töötingimuste (sealhulgas töötasu) parandamiseks.

Sellel seisukohal on ka geoloogiaprofessorid, Eesti TA liikmed Valdar Jaanusson (Stockholm) ja Anto Raukas (Tallinn). Et seda teha, on vajalik praegune geoloogiline uurimisasutus reorganiseerida osäühinguks. Valdar Jaanusson on manalamees, Anto Raukas räägib täna riikliku geoloogiakateenistuse vajadusest.

Siinkirjutajad näevad samuti, et taas peaks arutusele võtma hallatava riigiasutuse taastoomise küsimuse. Samas ei ole küsimus ju lihtsalt selles, et üks või teine organisatsioonivorm pole piisavalt toimiv või väärikas, vaid ka selles, kuidas omanik asutuse suhtes käitub.

Kuna SGT sai juba jutuks võetud, siis siinkohal näide selle asutuse eelarve struktuurist. Kolmveerand kogu 55,2 miljoni eurosest eelarvest moodustab Soome riigi eelarveline eraldis. See teadmine pärineb nende 2012. aasta aruandest. Meie osäühingus on riigipoolne tellimus 33 protsenti. Seda 1,45-miljonilise aastaeelarve juures ja konkureerides hangetel neile vahenditele.

Eesti riik tellis keskkonnaministeeriumi kaudu viimati geoloogilisi uurimistöid 2008. aastal mahus kaks miljonit krooni, jõudes lepingu allkirjastamiseni napilt enne jaanipäeva. Tõsi, 2013. aastal tellis riik taas 23 000 euro eest geoloogilisi uurimistöid liiva- ja kruusakarjäärade revisjoni näol.

Ka Soomes on SGT puhul tegemist tellimustega erasektorist ja osalemisega teadustöös. Mitte kunagi ei tule ka Eesti tingimustes olukorda, kus riik teeks maavarade kasutuselevõtuks kõik selleks vajalikud uuringud, et siis kasutusõigus oksjonile panna.

Seda ei ole eeldada ühegi võimaliku valitsusliidu puhul. Sellist raha maksumaksjal pole. Samas

peaks riigi panus olema vähemasti 50–60 protsenti geoloogiakateenistuse aastaeelarve mahust.

Ega inimesed geoloogilisi uuringuid päriselt ka eita. Kuigi kipub olema nii, et mäetööstustevõtete initsiatiiv on «kuradist» (tahavad kasumi endale jätta ja keskkonnamõjuga mitte arvestada). Riigipoolne uuringuiniitsiatiiv oleks nagu enam vähem OK. See on selline «Naabriplika» seriaali jälginutele tuttav Esna konstaabli konkreetne emotsioonitu OK. Keskkonnaministeeriumi haldusalas on aga maavarade uurimisega tegelemise pool segavaks looduse kaitsmisel.

Ministri jaoks on looduskaitse poole peal rohkem hääli kui maavarade poolel. Nii ongi kõige lihtsam «tuima panna». Siit ka küsimus, kas selline patiseis on normaalne või on ainest rollijaotuseks eri ministeeriumite vahel. Olgu nimetatud, et kuni 1993. aastani oli Eesti Geoloogiakeskus majandusministeeriumi valitsemisalas.

Samas seisneb paradoks selles, et maavarade kaevandamisel keskkonnamõjude vähendamiseks või ärahoidmiseks vajalikud teadmised tuleks jällegi geoloogidelt.

Eesti Geoloogiakeskus ei ole ainuke geoloogiliste uurimistöödega tegelev asutus.

Samas on strateegilisi ülesandeid, mis kohased vaid riigi geoloogiakateenistusele. Nendeks on näiteks andmebaaside jätkuv edasiarendamine ja kogu varasema mõtestatud geoloogilise informatsiooni digiteerimine. Samuti geoloogiline kaardistamine esmatähtsatel maa-aladel ja põhikaardistamise jätkamine oluliselt intensiivsemalt, kui seda praegu tehakse. Kui vanaviisi jätkata, ollakse 75 aasta pärast digitaalse geoloogilise kaardistamisega Eesti lõunatiipus väljas.

Senisest oluliselt põhjalikumalt ja mastapsemalt tuleb jätkata maa- ja loodusvarade, strateegiliste maavarade ning võimalike tulevikumaavarade uuringut tänapäevaste meetoditega. Saadud info tuleks süstematiseerida ja laialdaselt kasutatavaks muuta.

Millised on need Eestit järgmistelt aastakümnetel edasivivad arenguindeed? Kas nende hulka kuulub maapõues leiduva väärindamise võimalustega arvestamine? Mis lahendused viivad meid riigi viie rikkama hulka, ka geolooge silmas pidades? OÜ Eesti Geoloogiakeskuse leival olevad inimesed teevad oma tööd keskmise tasuna arvestades 847 euro eest kuus. Mõistuse ja vasaraga!